

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE TERTIAIRE HAAIEN
EN ROGGEN.

Aflevering IV, oligoceen

Het valt direkt op dat in het oligoceen de genera Oxyrhina, Carcharodon en Alopecias tot bloei komen. Over de genera Oxyrhina en Carcharodon is nog niet het laatste woord gevallen: aan Oxyrhina is een lastige nomenclatuurkwestie verbonden en aan Carcharodon angustidens is de var. turgidas toegevoegd; waarvan ik persoonlijk het bestaan betwijfel. Hier weer een soortenlijstje ter oriëntatie. (naar Leriche 1910, Les Poissons Oligocènes de la Belgique)

soorten	tongrien		rupelien	
	onder	boven	onder	boven
Acanthias sp.				x
Quatrina angeloides P.J. van Beneden			x	x
Trygon sp.				x
Myliobatis aquila Linné, mut. oligocaena Leriche			x	x
Myliobatis sp.	x	x		
Notidanus primigenius L. Ag.			x	x
Notidanus sp.	x			
Odontaspis acutissima L. Ag.	x	x	x	x
Odontaspis cuspidata L. Agas.	x		x	x
Odontaspis macrota L. Agassiz	x			
Lamna rupeliensis Le Hon			x	x
Lamna Van den Broeckii Winkler	x			x
Oxyrhina Desori (Ag.) Sismonda			x	x
- - mut. flandrica Leriche				x
Oxyrhina Benedeni Le Hon			x	x
Alopecias exigua Probst				x
Alopecias latidens Leriche				x

Carcharodon angustidens L. Ag.				x
- - var. turgidus L. Agassiz				x
Cetorhinus parvus Leriche				x
Galeus latus Storms	x		x	x
Sphyrna elongata Leriche				x
Galeocerdo acutus Storms				x

Je ziet, het oligoceen is veel minder rijk aan soorten dan het voorafgaande eoceen. Het eoceen kwam in België tot 42 soorten, het oligoceen tot 21. Dit komt door het feit dat het oligoceen koeler was dan het eoceen. (zie convo van november 1960).

Het onder-tongrien is arm aan soorten, er treden 3 nieuwe soorten op, n.l. *O. acutissima*, *O. cuspidata* en *L. Van den Broecki*. Er sterft een soort uit, *O. macrota*. Deze laatste soort is een erg moeilijk beest: er zijn vele mutaties en variaties bij verzonden, die iedere auteur weer door elkaar haalt en er nog weer een paar nieuwe bij verzint. Als voorbeeld noem ik het volgende: Leriche beschreef in zijn boek 'Contribution a l'étude des Faunes Ichthyologiques marines des terrains tertiaires de la plaine cotière Atlantique et du centre des états-unis enz. enz. 1942, de volgende soort *Odontaspis macrota* L. Agassiz, praemutatie striata Mikler, var. *semistriata* Leriche 1942. Dit is iets waar ik niet bij kan.

Vreemd genoeg is vermoedelijk *O. macrota* praemut. *striata* een keer in winterswijk gevonden (Nat. Hist. Mus. Leiden).

Het boven-tongrien is zeer arm aan haaien. er zijn twee soorten bekend. een *Myliobatis* en *O. acutissima*. Het onder-rupelien wordt weer soortenrijker en in het boven-rupelien is een groot deel van de 21 soorten vertegenwoordigd.

In Nederland zijn verscheidene transgressielagen in het oligoceen bekend, vaak met eocene fosforieten en haaiantanden.

Als enige belangrijke vindplaats van oligoceen (rupelien) is de groeve 'de Vlijt' bij winterswijk te noemen en dan ook nog wat mijnschachten in Limburg.

Tongrien is in Limburg veel aanwezig, maar is voor

visseren te verwaarlozen. Verder komen in de wester-
schelde veel oligocene haaiantanden voor. Dit zal
ik echter zoveel mogelijk buiten beschouwing laten.
Er zullen enige soorten besproken worden in het a.s.
werkje over 'de Vlijt', die noem ik nu niet, dus je
zult daarop nog even moeten wachten. We bepalen ons
voorlopig tot de soorten die (nog) niet in 'de Vlijt'
gevonden zijn.

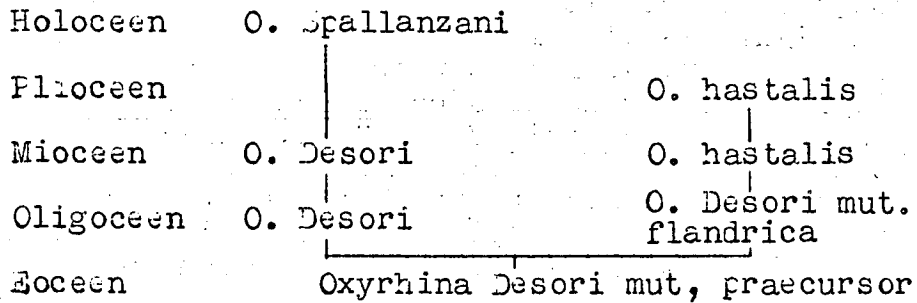
Myliobatis aquila Linné mut. oligocaena Leriche
Een soort rog, in de recente literatuur wel 'molen-
rog' genoemd. De soort leeft nog in de middellandse
zee, de mutatie is in het oligoceen alweer uitge-
storven. Verder heb ik weinig ervaring met deze
beesten. Zie Leriche 1910. Niet in Nederland gevonden.

Odontaspis macrota. Is deze determinatie juist?
Iets voor een volgende convo. Verder is er al iets
over gezegd.

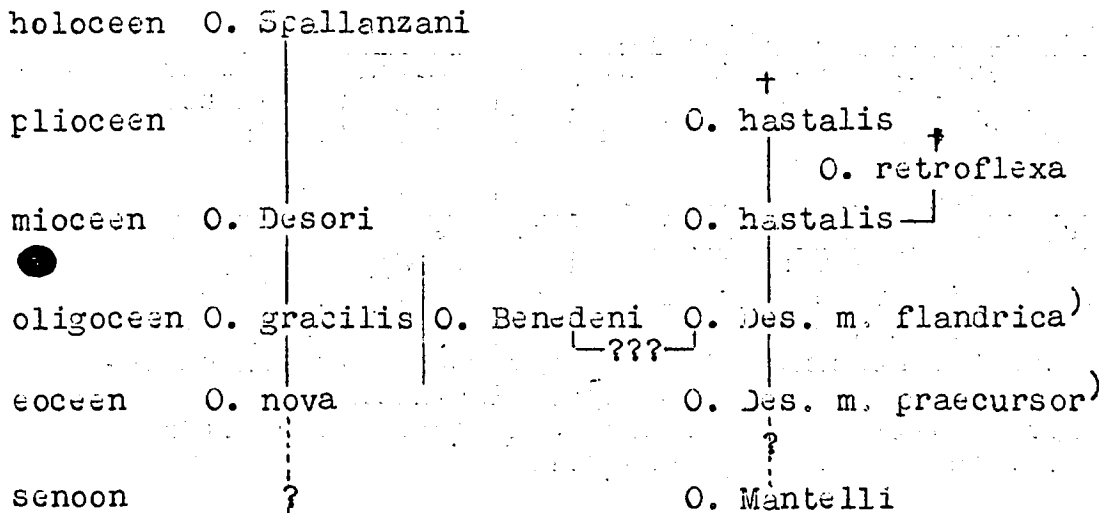
Lamna Van den Broecki Winkler. Naar mijn smaak is
dit wel een van de mooiste Lamna's die er zijn. De
tand is niet zo erg groot, maar de wortel is breed.
In het midden verheft zich een slanke en niet lange
spits; bijna aan de uiteinden zitten de idem zijtand-
jes. De soort is in België zeldzaam en in Nederland
alleen in de wester-Schelde bij Ellewoutsdijk gevon-
den (Mus. Rotterdam). Mensen, ga deze soort gauw
vinden!!

Oxyrhina Desori (L. Agassis) en -- mut. flandrica Ler.
Een moeilijke kwestie. De soort die Leriche (1910)
beschrijft is niet O. Desori, maar O. gracilis
Le Hon. O. Desori is een veel forsere soort die in
het mioceen leefde. Maar nu de mutatie is dit een
voorloper van O. Desori of een mutatie van O. gra-
cilis. Wat vorm van de tand betreft lijkt mij dat
laatste niet. Van de Geyn (1937) beschouwt het als
een mutatie van O. gracilis. En dan zit men ook nog
met de eocene var. praecursor. V. d. Geyn doet deze
ook bij O. gracilis. Is dit wel juist? We zullen er
een stamboom bij halen:

(naar Ierliche 1910, p. 280)

Naar mijn mening is O. Desori mut. praecursor geen voorloper van O. Desori. Dit is biologisch onmogelijk. Het zou zo kunnen zijn: eocene O. nova, oligocene O. gracilis. mioceen O. Desori en holoceen O. Spallanzani. Ook de andere soorten veranderen. De gehele stamboom zou er dus als volgt uit kunnen zien:

) O. Desori zou hier anders moeten heten daar ik van mening ben dat de nomenclatuur aan de biologische feiten aangepast moet worden. Moet de soort hier misschien O. Mantelli mut. praecursor resp. flandrica heten? Weer een vraagstuk voor een volgende keer.

O. Benedeni Le Hon is een makkelijk te herkennen soort. Er zijn soms stompe zijtanden en de tand voelt 'dik' aan. Zou deze soort uit O. Desori mut. flandrica ontstaan zijn? Als dit niet zo is waar zou de soort dan vandaan komen? weer iets voor de volgende convo. V. d. Geyn noemt tevens de soort Isurus behedeni (Le Hon) praemut. bolderiensis V. d. Geyn. Allereerst is volgens de nomenclatuurregels de naam Isurus geoorloofd, maar de beschrijving van het genus Isurus Rafinesque is niet toepasselijk op de tanden, daarom beter Oxyrhina Agassiz (Kruckow, 1959, Meyniana, B. 8, p. 82-95). De praemut bolderiensis lijkt mij twijfelachtig daar deze nooit elders dan in Elsloo is gevonden en deze exemplaren heeft V. d. Geyn voor de beschrijving gebruikt en zijn zeer afgesleten. Ze wijken overigens niet af van de gewone O. Behedeni.

Ditzelfde komt ook voor bij Lamna hasloensis V. d. Geyn. Dit is volgens mij Lamna rupeliensis Le Hon. De tanden komen ook uit Elsloo en zijn afgesleten.

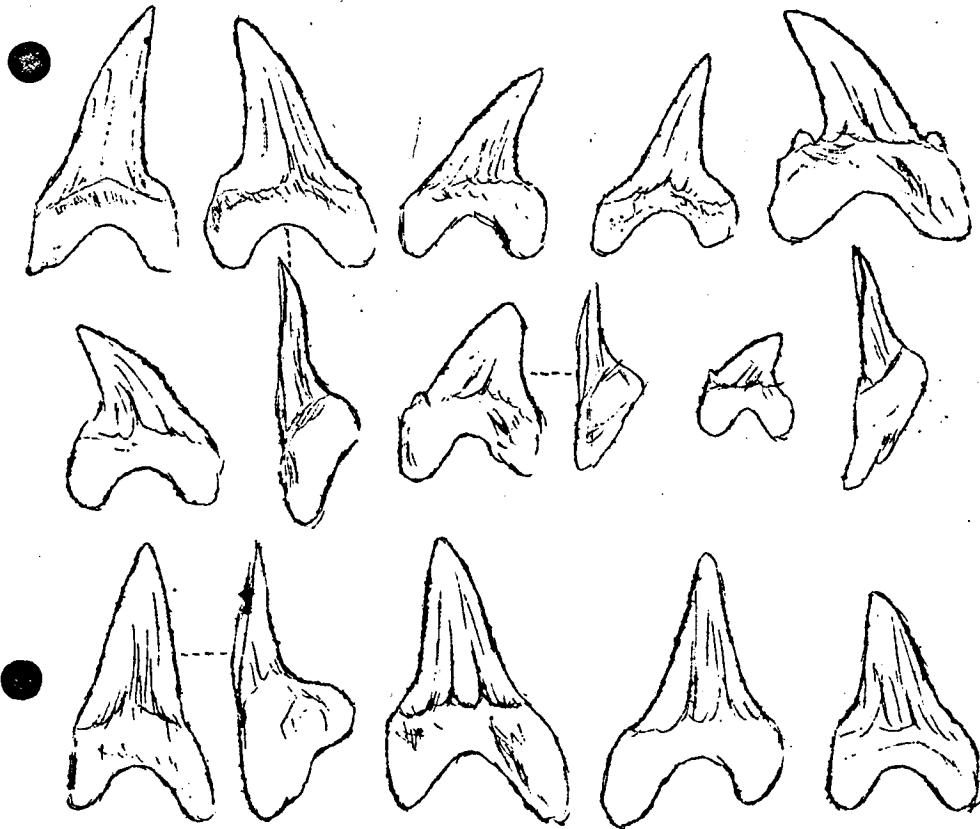
Alopias exigua Probst en A. latidens Leriche. Zie figuren. Dit zijn de z.g. vossaaien. Het genus telde en telt altijd weinig soorten. De tanden bezitten geen of vrijwel geen zijtandjes. Ellewoutsdijk.

Carcharodon angustidens L. Agassiz en C. angustidens var. turgidus L. Agassiz. Een fraaie tand, waarvan Leriche (1910) een mooie serie platen geeft. Naar mijn mening is de var. turgidus niet gerechtvaardigd, daar deze tanden naar mijn mening geen verschil met de soort vertonen. Het zou een verschil tussen onderkaak en bovenkaak kunnen zijn. Misschien ook wel sexeverschillen net als bij de Rajidae? Een zeldzaam beest. In Nederland gevonden???

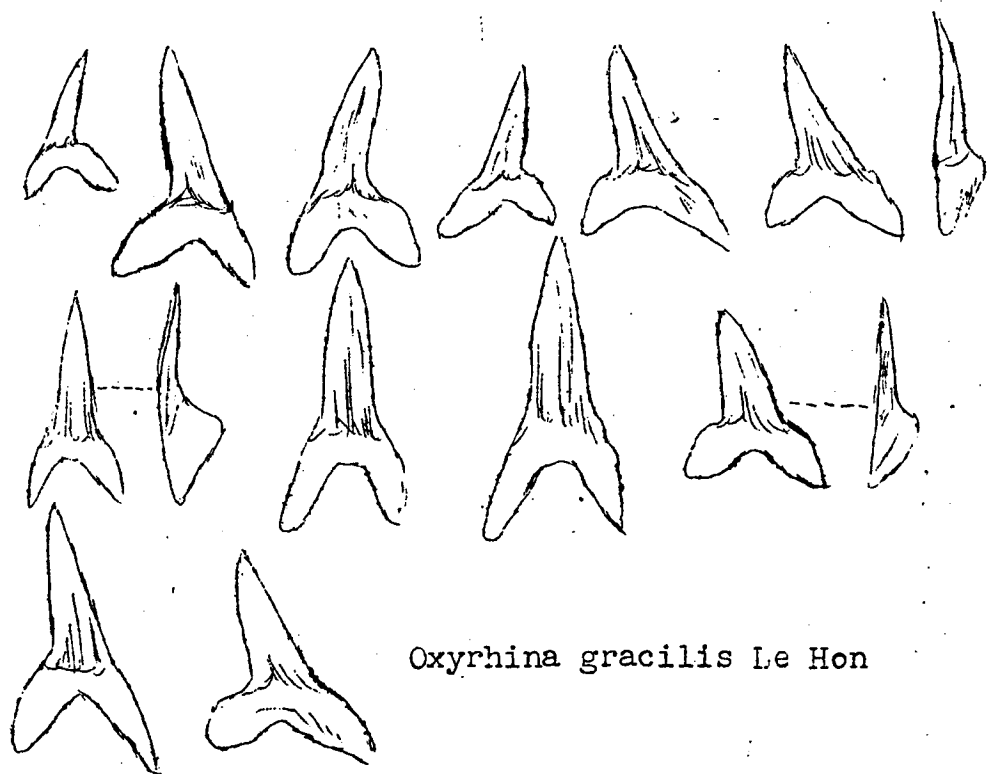
Sphyrna elongata Leriche. Een van de eerste hamerhaaien. De tand is makkelijk te herkennen aan de uitlopende emailbasis, die een hoek met de kroon maakt. De haai was een tropische soort, en verm. nooit in Nederland gevonden. In België (Rupelstreek) enkele vondsten.

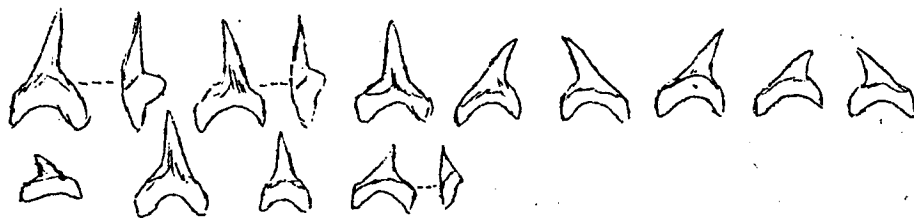
Lamna Van den Broecki Winkler 1880

Oxyrhina benedeni Le Hon 1871

Oxyrhina gracilis Le Hon

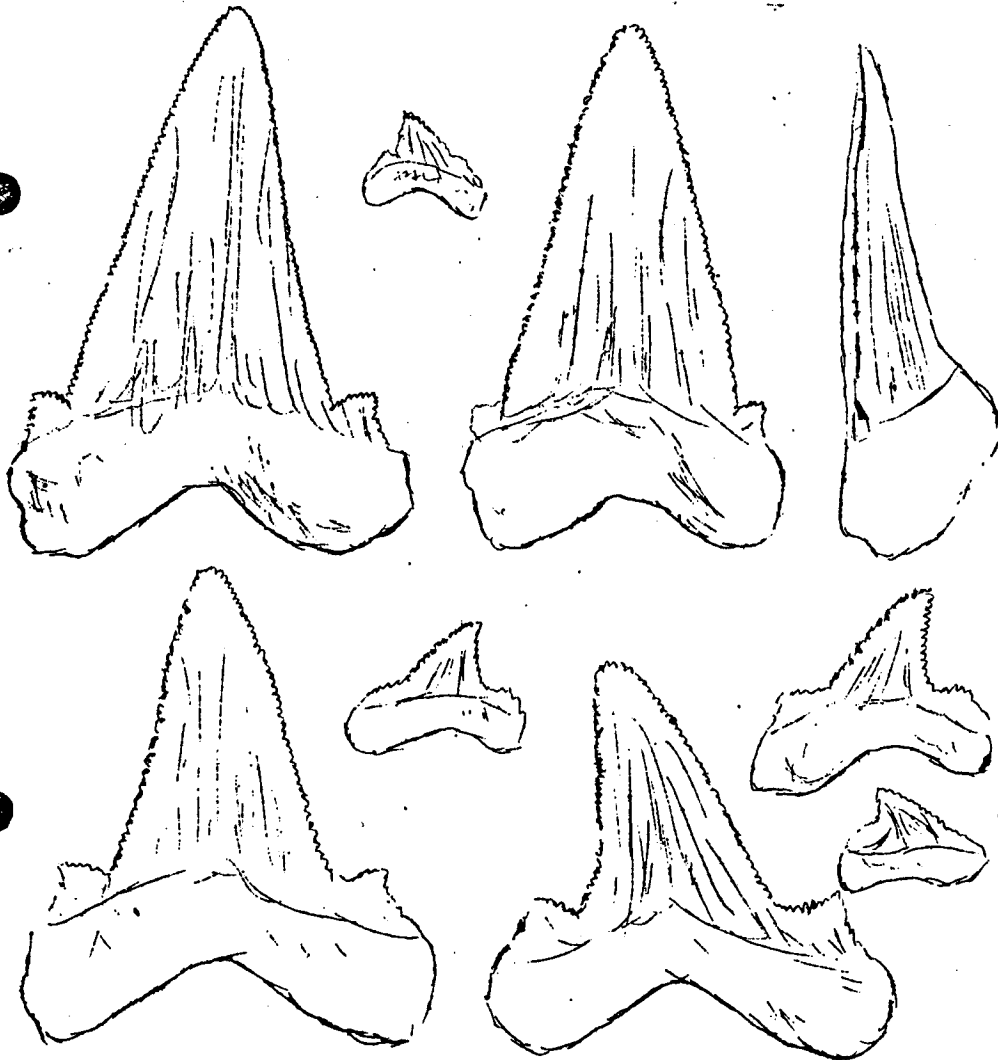
Alopecias exigua Probst 1879

Alopecias latidens Leriche 1908

Sphyrna elongata
Leriche 1909

Carcharodon angustidens, L. Agassiz 1843